

PODPORA V PRAXI

informační zpravodaj pro profese pomáhající obětem sexuálního násilí

proFem

PŘEDSTAVENÍ PLATFORMY PROČ VZNIKLA A JAKÉ JSOU JEJÍ CÍLE?

OBSAH:

Představení Platformy . . . 1

Stealthing . . . 3

Analýza rozsudků . . . 4

Sociální práce . . . 4

Jako doma . . . 6

Práce s oběťmi . . . 7

Možnosti pomoci . . . 8

Platforma pro pomoc obětem sexuálního násilí (dále Platforma) je iniciativa, kterou jsme v proFem založili v prosinci 2022. Naším cílem je vytvořit síť odbornic a odborníků, kteří se ve své praxi setkávají s tématem sexuálního násilí, a tím posílit systém pomoci a zlepšit situaci obětí. Ty totiž v rámci řešení své situace často naráží na nedostatečnou spolupráci jednotlivých aktérů a institucí nebo na jejich neadekvátní znalosti o sexuálním násilí a jeho dopadech.

Platforma představuje prostor ke sdílení know-how za účelem rozvoje kompetencí jednotlivých odbornic a odborníků. Protože jedním z cílů Platformy je posílení mezioborové spolupráce mezi jednotlivými institucemi a organizacemi, oslovili jsme různorodé organizace působící v rozličných oblastech systému pomoci obětem sexuálního násilí, ale i takové organizace, které se na toto téma nezaměřují primárně, ale v rámci své činnosti se s ním setkávají.

Součástí projektu, v rámci něhož jsou aktivity rozvoje Platformy financovány, je též posílení takzvané datové základny. Naším cílem je usnadnit členům Platformy přístup k odborným informacím o tématu sexuálního násilí, proto vytváříme databázi zdrojů, metodik, výzkumů a publikací pojednávajících o tomto tématu z různých úhlů pohledu. Vedle toho připravujeme reprezentativní výzkum ve spolupráci s agenturou MindBridge Consulting, a.s., zaměřený na mapování ekonomických dopadů sexuálního násilí na oblast zdravotnictví. To vše by mělo přispět k větší informovanosti o sexuálním násilí a jeho závažnosti.

Dosud proběhla v rámci Platformy dvě setkání, na kterých členské organizace diskutovaly o pravidlech jejího fungování. Kromě toho jsme ostatním členům představili naši organizaci proFem - centrum pro oběti domácího a sexuálního násilí, a dále se představila organizace Jako doma, která se věnuje ženskému bezdomovectví. Pro efektivnější komunikaci a sdílení podkladů jsme vytvořili sdílený disk, ke kterému mají všichni členové přístup. Zároveň jsme realizovali vzdělávací seminář o komunikaci s osobou se zkušeností se sexuálním násilím, který vedla naše garantka psychoterapeutických služeb Dana Pokorná. Na následujících setkáních proběhnou další vzdělávací semináře, představování jednotlivých organizací a institucí, tvorba metodiky a diskuze nad aktuálními tématy. Po každém setkání rozesíláme dotazník zpětné vazby, abychom věděli, na co se přístě zaměřit a co případně zlepšit, aby byla setkání co nejpřínosnější.

Platforma vzniká v rámci přípravy centra pro oběti sexuálního násilí PORT. Jedná se o první centrum v České republice, které bude poskytovat cílenou, specializovanou a komplexní péči v této oblasti. V PORTu budeme poskytovat sociální služby včetně pobytové krizové pomoci, právní poradenství, psychoterapii, ale i sběr vzorků a důkazního materiálu nebo testování na pohlavně přenosné nemoci. V momentě, kdy se oběť rozhodne svou situaci řešit trestněprávně, zde může využít speciální výslechové místnosti.

PORT - první centrum pro oběti sexuálního násilí v Česku

Při vzniku PORTu jsme se částečně inspirovali spolupracujícími organizacemi v Norsku a Irsku, kde podobná specializovaná a komplexní krizová centra pro oběti sexuálního násilí fungují a jsou regionálně dostupná. Podle doporučení Rady Evropy mají tato centra existovat v každém kraji.

Komplex služeb poskytovaných v PORTu, jakož i vysoká odbornost konkrétních pracovníků přispěje k tomu, aby klientky zvládly tuto traumatickou zkušenost zpracovat a minimalizovat její negativní dopady. Zároveň tato efektivní a kvalitní intervence přispěje k omezení rizika sekundární viktimizace a retraumatizace, což jsou časté důsledky nevhodného a neinformovaného přístupu k obětem sexuálního násilí.

Vznik PORTu je podpořen v rámci Fondů Norska 2014-2021. Nyní probíhá rekonstrukce prostor na pražském Břevnově, v objektu Městské části Prahy 6. Po dokončení stavebních prací se zaměříme na vybavování interiéru, stěhování organizace a přípravy na otevírání PORTu. Současně zajišťujeme navazování spolupráce se zdravotnickými subjekty, které budou v PORTu působit, připravujeme podklady pro registraci jednotlivých služeb a nastavujeme kooperaci s dalšími spolupracujícími orgány. V následujících měsících je také cílem finalizovat provozní řády, příslušné metodiky jednotlivých služeb, pravidla a činnosti nezbytné k provozu.

Laura Mečavová, dobrovolnice proFem

STEALTHING

SUNDÁNÍ KONDOMU BEZ SOUHLASU PARTNERA

Vykonání pohlavního styku bez použití kondomu bez souhlasu oběti může být považováno za sexuální napadení nebo znásilnění. Na jaře 2023 o tom rozhodl německý Spolkový soudní dvůr. O případu informoval server Česká justice. Soud tím navazuje na právní úpravu dalších zemí, například Velké Británie či Nového Zélandu.

Představme si následující situaci. Partnerka a její partner spolu chtějí mít pohlavní styk, s nímž oba souhlasí. Muž si dojde pro kondom a před očima ženy otevře jeho obal. Partnerka se krátce otočí, načechá partner kondom zahodí a nenasadí si jej. Pak spolu zahájí pohlavní styk, přičemž až po chvíli ženě dojde, že muž kondom nemá nasazený. Pohlavní styk okamžitě ukončí a odejde. Se stykem bez kondomu by totiž jednoznačně nesouhlasila.

Právě tímto případem se v dubnu zabývala německá justice. Takzvaný „stealthing“ je jako trestný čin zakotvený v legislativě několika států po celém světě. Jedná se o situaci, kdy partner druhému zatají, že nemá nasazený kondom, a vykoná s ním pohlavní styk, ač s takovou podobou styku druhý nesouhlasí.

Německý Spolkový soudní dvůr dovedl, že tuto praktiku lze klasifikovat jako trestný čin sexuálního napadení (česká alternativa pro tento čin neexistuje). Rovněž uvedl, že by bylo možné jej podřadit i pod znásilnění. Znásilněním je přitom v Německu od roku 2017 jakýkoli sexuální akt s druhou osobou proti její vůli. Soud totiž v tomto případě uvedl, že soulož s kondomem a nechráněný styk jsou dvě odlišné sexuální praktiky. Proto je potřeba brát v potaz, že souhlas s chráněným pohlavním stykem automaticky neznamená souhlas i s tím nechráněným.

U stealthingu hrají významnou roli dopady styku bez kondomu, zejména ohrožení pohlavně přenosnou chorobou nebo riziko nechtěného početí. Partner v tomto okamžiku rozhoduje za toho druhého a jde vědomě proti jeho vůli. V tomto konkrétním případě podle Spolkového soudu ke stealthingu došlo, protože žena s nechráněným pohlavním stykem nesouhlasila. Toto muž věděl, a přesto ji oklamal a styk bez prezervativu vykonal. Jednalo se proto o porušení její jasně vyjádřené vůle, uvedl soud. Podobný případ řešil v březnu letošního roku nizozemský soud. Žena souhlasila s pohlavním stykem s partnerem za použití kondomu. Muž si jej však bez jejího vědomí sundal a styk se odehrál jiným způsobem, než se kterým ona souhlasila. V Nizozemsku však případ nebyl klasifikován jako znásilnění, protože se dle soudu jednalo o konsenzuální soulož. Neposoudil tedy nechráněný styk jako samostatnou praktiku, ke které je potřeba zvláštního souhlasu, jako to udělal soud v Německu. Avšak přesto byl pachatel odsouzen za ohrožení oběti pohlavní chorobou a vystavení riziku nechtěného těhotenství.

Stealthing za trestný považují soudy také v Austrálii nebo na Novém Zélandu. Jako znásilnění jej klasifikují rovněž ve Walesu a Anglii. České soudy se touto otázkou ještě nezabývaly. Lze ale předpokládat, že pokud by se obdobný případ před soud v Česku dostal, spíše by nebyl podřazen pod skutkovou podstatu trestného činu znásilnění. Podle stávající české právní úpravy (Ust. § 185 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník) totiž lze za znásilnění považovat pouze donucení k pohlavnímu styku násilím, pohrůžkou násilí nebo zneužitím bezbrannosti oběti. Teoreticky by v úvahu mohl připadat trestný čin poškození cizích práv, avšak záleželo by na konkrétních okolnostech případu a také na přístupu orgánů činných v trestním řízení.

Kateřina Kubíková, právní asistentka proFem

„Analýza poukazuje na to, že genderové stereotypy, obviňování obětí, zlehčování a normalizace násilí u soudu nejsou jen praxí několika nepoučených jednotlivců.“

Jitka Poláková, ředitelka proFem

proFem

V České republice zažilo nějakou formu sexuálního násilí 54 % žen.

Znásilnění pak zažilo 9,2 % žen.

Téměř 80 % obětí se neobrátilo na žádnou instituci o pomoc či podporu.

35 % obětí sexuálního násilí svou situaci nijak a s nikým neřešilo.

9 z 10 případů znásilnění není nahlášeno na policii.

ANALÝZA:

SEKUNDÁRNÍ VIKTIMIZACE,
ROZPORY A STEREOTYPY
V ROZSUDCÍCH

Zlehčování násilí, popírání jeho negativních dopadů na psychiku obětí, obviňování obětí, omlouvání pachatelů a připisování projevů násilí jejich „nezvládnutým pudům,“ absence zjevného poškození „panenské blány“ jako zpochybnění znásilnění. To jsou jen některé ze znepokojujících ukázek aktuální praxe řady soudů a soudních znalců. Vyplývá to z analýzy vybraných 72 rozsudků z let 2019 a 2020 v případech sexuálního násilí (trestný čin znásilnění) a domácího násilí (trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí), kterou pro proFem realizovaly socioložky Petra Havlíková a Iva Šmídová.

Z analýzy vyplývá, že genderové stereotypy, obviňování obětí, zlehčování a normalizace násilí a nedostatečné pochopení problematiky domácího i sexuálního násilí nejsou jen praxí několika nepoučených jedinců (soudců), a tedy pochybením jednotlivce. Naopak se ukazuje, že jde o stále přítomnou a znepokojivou praxi řady soudů, která se promítá nejen do toho, jak je oběť v průběhu trestního řízení vykreslována a že je sekundárně viktimizována, ale která také ovlivňuje výši trestů (a například nadužívání mimořádného snížení trestů). K bližšímu zkoumání toho, jak soudy odůvodňují rozsudky, jsme se dostali díky našemu předchozímu výzkumu. V něm jsme se zaměřili na téma odškodňování obětí a v té souvislosti jsme

nashromáždili a přečetli téměř 600 rozsudků. Zjistili jsme jednak, že odškodnění se nedostane až k 80 % takových obětí, jednak nás překvapila řada tvrzení v odůvodnění. Proto jsme právě samotné texty rozhodnutí chtěli zkoumat dále.

Popírání negativních dopadů násilí jako důkaz, že nezanechalo následky

Soudy i znalci dostatečně nerozumí projevům prožitého traumatu a dopadům násilí na psychiku oběti. Prožité násilí nazývají nepříjemným zážitkem, který ale na oběti nenechal negativní následky. Nepřítomnost posttraumatické stresové poruchy (PTSP) u obětí vyhodnocují jako důkaz, že násilí nemá na jejich psychiku žádný dopad.

Tak jako v případě, kdy byla dívka opakovaně osahávána nevlastním otcem či byla vybízena, aby ochutnala jeho sperma. Soud v něm uložil trest pod dolní hranicí trestní sazby mimo jiné právě s odůvodněním, že poškozená neutrpěla tímto jednáním žádnou újmu: „není jediný důkaz pro to, že by jednání obžalovaného zanechalo na poškozené nějaké stopy... rozhodně touto skutečností není poznamenána...“. Dále však projevy, které jsou zjevně důsledkem traumatizace, takto nevyhodnocují, případně určité negativní dopady uznávají, nicméně je neřadí mezi projevy traumatizace („poškozená úzkostně vnímá sexualitu, traumatizace však prokázána nebyla“).

Extrémně znepokojivá je tato bagatelizace v případě obětí, které trpí takzvaným vícečetným znevýhodněním. Jako například u dívky, která má mentální postižení: „Poškozená má ‚výhodu‘, že je retardovaná, infantilní, žije okamžikem...“. Této oběti byla sice diagnostikována PTSP, přesto byla označena za netraumatizovanou.

7 tisíc znásilnění je spácháno každý rok, jen **2 % pachatelů** jsou potrestáni

9 z 10 případů znásilnění není nahlášeno na policii

jen **3 % znásilnění**, které se dějou v rodině, se dostanou k policii

nějaké sexuální násilí v Česku zažila **každá druhá žena**

proFem

Dvojitý metr: projevy genderové nerovnosti

Velmi výrazně se v analyzovaných rozsudcích projevy nerovnosti v tom, jak soudy a znalci hodnotí a interpretují chování obětí a pachatelů. Ve výsledku je tak negativně hodnoceno chování poškozené, ne obžalovaného. Jako například:

„Nezvládnuté pudy“ pachatele oproti vyjádření „oběť k činu svým chováním přispěla“. Sklon domoci se pohlavního styku agresivním, násilným jednáním, je tak rámován jako nezvládnutá (neovladatelná) pudovost, která je mužům dána od přírody, a tedy za své chování nemohou. Naopak u obětí se opakovalo posuzování, zda si za prožité násilí (ne)může sama: „...neboť zdravá a sebevědomá žena by bezpochyby s druhem typu obžalovaného již dávno nebyla“.

V analyzovaných rozsudcích se objevovalo zpochybňování morálního kreditu oběti nebo mapování jejich sexuálních zkušeností a vztahů: „Ohledně poškozené svědkyně nebylo zjištěno žádných negativních skutečností k její pověsti“. Z toho implicitně plyne, že sexuální násilí je možné se dopustit zejména vůči „nevinným“ dívkám.

Naopak v případě pachatelů bylo násilí rámováno jako ojedinělý exces v jinak řádně vedeném životě. A to i v případech, kdy se jednalo o opakované jednání či dokonce dlouhodobé sexuální násilí: „Obžalovanému polehčuje dosavadní vedení řádného života, když tento se v minulosti nedopustil žádného trestněprávního ani přestupkového jednání, před vzetím do vazby studoval a současně brigádně pracoval. Je zřejmé, že daná událost je ojedinělým excesem z dosud jinak řádného způsobu života obžalovaného.“

Kvantitativní srovnání: délka trestů a (ne)mimořádné snížení trestu

Statisticky pak výzkumnice analyzovaly 556 dostupných rozsudků, které se kromě partnerského a sexuálního násilí týkaly také trestného činu nebezpečné pronásledování, s cílem zjistit výši ukládaných trestů. Z analýzy jednoznačně vyplývá, že tresty za znásilnění, domácí násilí a stalking jsou v naprosté většině případů ukládány ve spodní polovině trestní sazby. Někdy dokonce pod její dolní hranicí.

Nejvíce alarmující jsou ale data za závažnější formy znásilnění, jako je například jeho spáchání na dítěti do 15 let. Až polovina trestů za tento zvláště závažný zločin je uložena pod spodní hranicí trestní sazby. Z těchto dat je zřejmé, že čím závažnější trestný čin, tím se trestá mírněji – tím častěji jsou ukládány tresty u dolní hranice nebo pod hranicí příslušné trestní sazby. V případě, že například někdo znásilní dítě, půjde do vězení. Prakticky se trest však bude pohybovat mezi třemi a osmi lety, ač je zákon nastaven na rozmezí let 5–12 let.

Článek vznikl jako tisková zpráva pro tiskovou konferenci realizovanou 21.2.2023 v rámci projektu Centrum pro oběti sexuálního násilí podpořeného z Fondů Norska 2014–2021 a dále byl uveřejněn na webu proFem.cz

Eva Michálková, projektová manažerka proFem

SOCIÁLNÍ PRÁCE

NÁPLŇ PORADENSTVÍ SE ODVÍJÍ OD POTŘEB KLIENTKY. ŘEŠENÍ HLEDÁME SPOLEČNĚ, VYSVĚTLUJE SOCIÁLNÍ PRACOVNICE PROFEM

"Jsem často první osobou, které se oběť svěří. To vyžaduje velkou zodpovědnost," říká v rozhovoru Pavlína Mádlová, sociální pracovnice, která působí v organizaci proFem už více než dva roky. Její hlavní pracovní náplní je poskytování odborného sociálního poradenství formou konzultací s klientkami - oběťmi domácího nebo sexuálního násilí. Jak služby, které proFem poskytuje, probíhají? Co mohou klientky očekávat od sociálního poradenství? A co pro ně může být nejtěžší?

Na co se můžou klientky a klienti připravit, když se na vás obrátí?

Můžou primárně očekávat bezpečné prostředí. Nikdo nebude zpochybňovat jejich příběh, nikdo je nebude odsuzovat. V rámci konzultace nejdříve popíšu služby naší organizace, také to, jak bude konzultace probíhat, aby klientka věděla, co ji čeká. Pak je prostor pro klientku a to, co potřebuje. V úvodu rovnou zmiňuji, že není třeba zacházet do detailů, podrobností jejího příběhu – je jen na ní, co chce sama říci. Některé klientky mají jasnou představu, s čím by chtěly pomoci, ale není to rozhodně podmínkou. Můžeme na to přicházet postupně spolu. První konzultace je spíše poznávací, klientka zjišťuje, jestli jí tohle místo sedí, nebo ne. Vše se odvíjí od jejích potřeb. Pak až hledáme, s čím jí můžeme pomoci a postupujeme s ohledem na její tempo. Netlačíme klientku do žádných rozhodnutí, vše je zcela na ní.

Jakou roli hrají v poradenství proFem právě sociální pracovnice?

Sociální pracovnice je zpravidla tou první osobou, se kterou se klientka v organizaci setkává. Klientka s námi mluví, pokud se chce informovat na lince proFem, objednat se na konzultaci. Zároveň jsme také často potom těmi prvními, komu kdy sdělí svůj příběh. To za mě vyžaduje velkou zodpovědnost a profesionalitu, klidný a vstřícný přístup. Proto u nás klientka dostane bezpečný a přívětivý prostor, plnou pozornost a důvěru pracovnice, aby mohla mluvit o tom, co se stalo, o tom, co pro sebe potřebuje, co prožívá a cítí. S klientkou potom společně přicházíme na to, s čím jí můžeme pomoci a jsme pro ni oporou v tom, co prožívá. Tak dlouho, jak sama potřebuje.

V případě doprovodných služeb, tedy terapeutických a právních, klientku předáváte dále?

V momentě, kdy vyhodnotíme, že by bylo v daném případě užitečné právní poradenství, nabídneme tuto možnost klientce, případně už sama může přicházet s touto potřebou. Pokud souhlasí, na některou z příštích konzultací si pozveme kolegyni právničku. Na těchto konzultacích jsem ale i já, provázím klientku zkrátka celým procesem podpory v naší organizaci. I v momentě, kdy již pracujeme například na konkrétních právních návrzích, funguji

jako taková "spojka" mezi klientkou a právničkou. To se týká i vstupu do psychoterapie, případně advokátního zastoupení. I když klientka využívá dalších návazných služeb, stále jsem tu pro ni a může se na mě v rámci sociálního poradenství obracet.

Co je pro vaše klientky nejtěžší?

Pro některé to může být už jen to přijít někam, kde se zabývají tématem sexuálního a domácího násilí – srovnat se s tím, že tu jsou, že se jim to týká. Může být těžké mluvit o tom, co se jim stalo nebo stále děje. Některé klientky se svěřily někomu již dříve, ale nesetkaly se třeba s úplně citlivou reakcí nebo pochopením – ať už se jednalo o jejich blízké osoby nebo instituce, na které se obrátily. Někdy se jedná o bagatelizaci případu, jindy zase o tlačení do rozhodnutí, která klientky samy nechťejí.

Kdo se na vás může obracet se sexuálním násilím?

Může se na nás obracet kdokoli od 16 let. Nedá se konkrétně říct, že by převažovala nějaká věková skupina. V případě mladších obětí zpravidla odkazujeme na jiné organizace, které pracují s dětmi, zmíním třeba Dětské krizové centrum. Zároveň se na nás obrací i muži, ač jich je výrazně méně než žen. Jsme k dispozici i všem osobám různých genderových identit.

Jaké je v případě sexuálního násilí možné řešení? Chce si o tom oběť promluvit, přejít to trauma, nebo třeba i učinit zpětně nějaké právní kroky?

Může to být samozřejmě hodně různé. Někdy je to o tom si ujasnit, jak se člověk cítí a jak celou situaci vnímá. Potřebuje se v bezpečném prostředí zastavit, sdílet své emoce nebo prožitky, a ujasnit i možnosti, které ve své situaci má. Ano, jedna z možností je řešit to trestněprávně, ale není to určitě povinností. Je zcela na klientce, jak se rozhodne. Zároveň má možnost si to nechat projít hlavou a řešit to až s určitým odstupem. Třeba až potom, co bude mít možnost svůj prožitek více

zpracovat například v rámci individuální terapie a dalších zdrojů pomoci, které můžeme společně na konzultacích mapovat.

Jaké jsou nejčastější mýty ohledně sexuálního násilí?

Častým mýtem je určitě představa, že oběť činu nějak přispěla, že jej například vyprovokovala, ať už svým chováním, oblečením nebo třeba požíváním alkoholu. Setkáváme se také s mylným předpokladem, že oběti bývají pouze ženy, oběti však může být skutečně kdokoli bez ohledu na pohlaví, gender či sociální status. Stejně tak neplatí, že pachatelé jednájí na základě atraktivity oběti nebo sexuální touhy. Zpravidla takto jednájí kvůli pocitu moci a možnosti kontroly.

*Klára Žídková, Natálie Žáková (BeGenZ)
Přepis a editace Kateřina Kubicová, proFem*

JAKO DOMA: SEXUÁLNÍ NÁSILÍ U ŽEN BEZ DOMOVA

Organizace Jako doma už přes deset let podporuje ženy a trans osoby bez domova a upozorňuje na genderová specifika ženského bezdomovectví. Naším cílem je spoluvytvářet společnost, kde každý může důstojně bydlet a kde nejsou sociální a genderové nerovnosti. Stavíme na přímém partnerství se ženami a trans osobami bez domova: nabízíme participaci, empowerment (posílení), bezpečné, genderově citlivé prostředí a spolupráci lidí s domovem a bez domova.

Ženám poskytujeme sociální práci v komunitním centru na Palmovce, zaměstnáváme je v sociálním bistro Jídelna kuchařek bez domova a vytváříme s nimi podpůrnou síť. Na městské ubytovně Neklanova poskytujeme sociální práci a v bytech od hlavního města Prahy podporujeme zabydlené ženy. Naši práci stále rozvíjíme, děláme výzkumy, publikujeme, vzděláváme a spolupracujeme s odbornou i laickou veřejností. Jedním ze zásadních specifíků ženského bezdomovectví je přítomnost sexualizovaného a partnerského násilí.

Z našich zkušeností a mezinárodních výzkumů vyplývá, že se s ním setká až 90 procent všech žen bez domova. Pracovníci a pracovnice naší organizace se proto v tomto ohledu vzdělávají a trénují se rovněž v přístupu citlivému k traumatu. Je pro nás důležité vytvářet bezpečné prostředí, které pravidelně se ženami reflektujeme a snažíme se jej zdokonalovat.

Ženy bez domova často nechtějí navštěvovat genderově smíšené služby pro lidi bez domova právě kvůli své špatné zkušenosti. Specifických služeb pro ženy je však stále málo. Z toho důvodu je naše komunitní centrum zaměřené pouze na ženy a trans osoby. U mužů, kteří v Jako doma pracují, dbáme na reflexi genderové aspektu a na to, jak mohou na ženy působit.

V situacích, kdy s námi žena otevře téma sexualizovaného nebo partnerského násilí, ženě věříme, informujeme ji o možnostech a odkazujeme na specializované služby. Úkolem pracovníků a pracovnic je také vytvářet takové prostředí, do kterého se žena může vrátit, i když s původcem násilí (partnerem) obnoví vztah. Jedná se o situaci, se kterou se často setkáváme, a nechceme, aby se za to žena cítila odsuzovaná.

V této oblasti spatřujeme absenci specifických služeb pro ženy s vícečetným znevýhodněním, které se setkaly se sexualizovaným nebo partnerským násilím. Služby zaměřené na přežití jsou pro ně často vysokoprahové (např. z důvodu aktivní závislosti), a proto na ně nejsou schopny dosáhnout. Totéž platí pro terapie, a proto organizujeme podpůrné skupiny, kurzy sebeobrany nebo arteterapeutické aktivity. Případy násilí na ženách v bezdomovectví často zůstávají skryty, protože je přehluší jiné, aktuálnější existenční problémy, které ženy řeší – např. kde budou spát. V Česku zcela chybí bezpečná krizová lůžka, kde by mohly po útoku nabrat sílu. Podrobněji jsme se této tematice věnovali v řadě projektů. Na naše publikace či výstupy se můžete podívat na www.jakodoma.org.

Lenka Vrbová, Jako doma

Jako doma – Homelike, o.p.s.
www.jakodoma.org
www.facebook.com/jakodomaos

PRÁCE S OBĚTMI

JAK KOMUNIKOVAT S OBĚTMI SEXUÁLNÍHO NÁSILÍ

Na posledním setkání Platformy, které proběhlo v březnu, naše vedoucí terapeutických služeb Dana Pokorná vzdělávala ostatní členy o sexuálním násilí a citlivém přístupu k obětem. Jaké základní informace si účastníci odnesli?

Co je to vlastně sexuální násilí a jak může dopadat na oběti?

Primárně je třeba vědět, co je sexuální násilí a jaké jsou jeho formy. Jedná se o jakékoliv sexualizované jednání vykonané proti vůli druhého člověka. Jeho formy mohou být kontaktní (nevyžádané doteky, znásilnění...), nebo nekontaktní (sexuální nářáky, exhibicionismus, nepovolené šíření intimních fotografií...). Pachatel sexuálního násilí ve většině případech oběť zná, může se jednat o známé, příbuzné nebo partnery. Oběťmi sexuálního násilí jsou také děti.

V rámci prezentace se Dana Pokorná dotkla i legislativy, hovořila mimo jiné o tom, kdo je zvláště zranitelná oběť, což bývají mimo jiné děti, oběti znásilnění nebo například oběti trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti.

Součástí vzdělávání bylo vyvrácení mýtů, které mají často přitěžující vliv na oběti a polehčující vliv pro pachatele. Mezi ty časté patří to, že oběť k sexuálnímu násilí nějakým způsobem přispěla, například oblečením nebo chováním. Za násilí je však vždy zodpovědný pouze ten, kdo ho spáchal. Vyvrátili jsme také mýtus typické oběti či typického pachatele – oběť může být osoba z jakékoliv věkové nebo socioekonomické skupiny, stejně tak pachatel, který navíc nemusí být vždy deviantní nebo patologický jedinec.

Pro pochopení práce s oběťmi je třeba znát, jaké může mít sexuální násilí dopady. Dana Pokorná vysvětlila, jaké mohou být reakce na stresovou situaci, kterou sexuální násilí je. Může se jednat o aktivní reakci, útěk či útok, nebo o reakci pasivní, kam patří takzvané ustrnutí či zamrznutí. Jedná se o přirozenou reakci těla, kterou oběť nedokáže kontrolovat a při níž oběť není schopná se jakkoliv bránit, často se nedokáže pohnout či promluvit.

U oběti se následně může rozvinout trauma. Trauma způsobuje změny jak ve fyzické, tak emoční nebo sociální oblasti. Projevuje se mimo jiné úzkostnými a depresivními stavy, úlekovými reakcemi, někdy až emoční otupělostí, oběti mohou trpět flashbacky, potížemi se spánkem či psychosomatickými obtížemi. Některé oběti mohou mít sebevražedné myšlenky, sebepoškozovat se, či zneužívat alkohol nebo jiné látky. Tyto projevy se mohou projevit i s delším odstupem času. Například u dětských obětí to může být až v dospělosti. Zotavení může trvat týdny, měsíce, ale i několik let. Zároveň je třeba zmínit, že u každého se mohou dopady projevovat odlišně. Je potřeba zdůraznit také to, že ne u každého, kdo se setká se sexuálním násilím, se nutně rozvine trauma.

Jaká jsou základní pravidla komunikace s oběťmi?

Dana Pokorná ostatním členům Platformy také v obecně

rovinně nastínila, jak ve své praxi přistupovat k obětem sexuálního násilí, protože přístup okolí má zásadní vliv na jejich zotavení. Hlavní zásadou je důvěra a podpora oběti. Pokud se vám oběť svěří, je důležité nijak nezpochybňovat, co říká, a neobviňovat ji. Nezáleží na tom, jak se oběť v dané situaci chovala, za násilí je vždy odpovědný ten, kdo se ho dopustil.

Ti, kdo pracují s oběťmi, by oběť neměli tlačit k rozhodnutím a řešením, například k okamžitému nahlášení činu na policii. Je potřeba respektovat tempo, které si oběť sama zvolí, a její potřeby.

Nutností je vytvoření bezpečného prostoru, ve kterém může oběť ventilovat své pocity a je třeba ji ujišťovat, že je normální cítit to, co cítí. Prožívání každé oběti sexuálního násilí může být velmi odlišné, nikdy však není „nenormální“. Je důležité také pracovat s pocity viny, které může oběť mít, snažit se z ní tyto pocity sejmout, ujistit ji, že to není její chyba.

Lidé, kteří pracují s oběťmi sexuálního násilí, by se měli vyvarovat bagatelizace, utěšování, že bude vše zase dobré, litování oběti nebo nucení k řešení situace.

Barbora Báštěcká, média a PR proFem

Kdo je zodpovědný za sexuální násilí?

Osobní konzultace po předchozím objednání:

- Praha: V Luhu 715/6, P 4 (tel. 608 222 277)
- Příbram: Dlouhá 97 (tel. 774 433 035)
- Benešov: Piaristická kolej, Masarykovo nám. 1 (tel. 774 433 014)
- Beroun: Wagnerovo náměstí 1541 (tel. 774 433 014)

Osobní konzultace v rámci krizové intervence, bez objednání:

- každou středu 9-18, V Luhu 715/6, Praha 4

Telefonická pomoc:

- 608 222 277 - Objednání na konzultace a poskytování informací (po-pá 9-15)
- 777 012 555 - Infolinka pro oběti sexuálního násilí (út 17-19 a čt 19-21)
- 608 222 277 - Linka právní pomoci (st 17:30-19:30)

On-line poradenství:

- on-line konzultace po předchozím objednání na tel. čísle 608 222 277
- e-mailové poradenství na adrese poradna@profem.cz
- anonymní chatové poradenství na adrese chat.profem.cz (st 18-21 a pátek 9-12)

MOŽNOSTI POMOCI

KAM SE OBĚTI SEXUÁLNÍHO NÁSILÍ MŮŽOU OBRACET PRO POMOC

Setkáváte se ve své praxi s lidmi, kteří zažili nebo zažívají sexuální násilí? V proFem jsme tady pro ně.

Komu pomáháme?

Naše komplexní služby jsou určeny lidem starším 16 let, kteří zažili sexuální násilí, a to bez ohledu na pohlaví. Služby poskytujeme také jejich blízkým. Nepracujeme s násilnými osobami nebo těmi, kteří se projevují násilně.

Obětem nabízíme:

SOCIÁLNÍ PORADENSTVÍ

- Klientkám nabízíme bezpečný prostor, ve kterém mohou mluvit o všem, co prožívají.
- Poskytujeme stranici poradenství: primárně důvěřujeme oběti a nezpochybňujeme její zkušenost.
- Klientkám pomáháme zorientovat se v jejich situaci.
- Podporujeme je v řešení, které si samy zvolí. Klientku nikdy nenutíme jít na policii.

PRÁVNÍ PORADENSTVÍ

- Poskytneme informace o právních možnostech řešení situace obětí.
- Klientkám vysvětlíme, jak probíhá trestní řízení a jaká mají práva. Rozhodnutí, zda svou situaci mají řešit v trestněprávní rovině, je vždy na klientce.
- Pomáháme s vypracováním právních návrhů (trestní oznámení, návrh na svěření dítěte do péče, předběžná opatření...).

Naše služby jsou diskrétní a bezplatné. Na základě konzultací se sociálními pracovníci a vyhodnocení situace můžeme klientkám nabídnout či zprostředkovat také psychoterapeutické konzultace a právní zastupování. Tyto služby jsou poskytované se spoluúčastí klientek.

proFem

www.profem.cz

Facebook: [profem.o.p.s.](https://www.facebook.com/profem.o.p.s.)

Instagram: [profem.cz](https://www.instagram.com/profem.cz)

Norway
grants

Podpora v praxi - informační zpravodaj pro profese pomáhající obětem sexuálního násilí, ročník I, č. 1 vychází v květnu 2023

Informační zpravodaj organizace proFem – centrum pro oběti domácího a sexuálního násilí, o. p. s.

Ke stažení na: <https://www.profem.cz/cs/vydali-jsme/zpravodaj>

Iniciace vzniku Platformy byla podpořena v rámci projektu Centrum pro oběti sexuálního násilí financovaného z Fondů Norska 2014–2021.

Podpora v praxi - informační zpravodaj pro profese pomáhající obětem sexuálního násilí, vzdělávání a další rozvoj Platformy jsou podpořeny v rámci projektu Rozvoj Platformy pro pomoc obětem sexuálního násilí financovaného z Fondů Norska 2014–2021

Redakce: Laura Mečavová, Kateřina Kubíková, Lenka Vrbová, Barbora Bášťecká, Eva Michálková, Klára Žídková, Natálie Žáková, Tereza Genserková

Grafická úprava a sazba: Kateřina Karlová

Fotografie: archiv proFem, Jako doma